

กระบวนการพัฒนาและความถดถอยของประชาธิปไตย ในไทย เกาหลีใต้ และเมียนมา

Development Process and Retreat of Democracy in Thailand, South Korea, and Myanmar

¹บุญวัฒน์ สว่างวงศ์ และ ²สมบุญ สุขสำราญ

¹Boonwat Sawangwong and ²Somboon Suksamran

^{1, 2}มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

^{1, 2}Suan Sunandha Rajabhat University

Email: s61484944004@ssru.ac.th

Received September 4, 2021; Revised September 26, 2021; Accepted February 15, 2022

บทคัดย่อ

กระบวนการพัฒนาและความถดถอยของประชาธิปไตย โดยพิจารณาเปรียบเทียบระหว่างประเทศไทย ประเทศเกาหลีใต้ และประเทศเมียนมา ว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร มีปัจจัยอะไรบ้างที่ทำให้เกิดความแตกต่าง ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อมุ่งไปสู่การปฏิรูปประชาธิปไตย บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยของไทย เกาหลีใต้ และเมียนมา โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารบนฐานของข้อมูลเชิงประจักษ์ ประกอบกับการสัมภาษณ์เชิงลึก ที่ตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญเก็บข้อมูลจากผู้ที่เกี่ยวข้อง คือ นักวิชาการ และผู้เชี่ยวชาญที่ศึกษาด้านประชาธิปไตยในไทย เกาหลีใต้ และเมียนมา จำนวน 20 คน ร่วมกับการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมวิเคราะห์และนำเสนอผลแบบเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า การศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตย มีเพียงเกาหลีใต้ที่อยู่ในระดับความเป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ เนื่องจากพบปัจจัยที่สนับสนุนกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตย ได้แก่ บทบาทของผู้นำมีความมุ่งมั่นในการวางรากฐานประชาธิปไตยโดยเน้นการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพลเมือง ซึ่งสามารถตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลได้โดยตลอด มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยที่ต่อต้านการคอร์รัปชัน โดยผู้กระทำความผิดในทุกระดับต้องได้รับการลงโทษ มีการจัดบทบาทที่เหมาะสมให้กองทัพโดยอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐบาลพลเรือน ในขณะที่กระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยของไทย อยู่ในระดับประชาธิปไตยแบบผสมและมีแนวโน้มถดถอย และกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยของเมียนมา อยู่ในระดับที่ไม่เป็นประชาธิปไตย เนื่องจากพบปัจจัยที่ส่งผลต่อความถดถอยของประชาธิปไตยในไทยและเมียนมา

คำสำคัญ: ประชาธิปไตย; กระบวนการพัฒนาประชาธิปไตย; ความถดถอยของประชาธิปไตย

Abstract

The development process and the regression of democracy by considering the comparison between Thailand, South Korea, and Myanmar, whether they are similar or different, or not. How what factors make the difference? which aims to move towards democratic reform. This research article aimed to conduct a comparative study on the evolution of democracy. The research employed a qualitative method in which documentary research, non-participant observation, as well as in-depth interviews were performed with twenty academicians and experts in the field.

The research results were found as follows: A comparative study revealed that only South Korea has a complete democracy, which is a consequence of mutual respect for democracy and the leadership's appreciation of democratic values such as participation, transparency, and anti-corruption culture at every level, an appropriate arrangement of the army under the leadership of a civilian government, and policy development under the economic and social development era, which enables participation from the private sector. All of which are unlike Thailand and Myanmar, which perform at a non-democratic level.

Keywords: democracy; development process of democracy; retreat of democracy

บทนำ

ประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองที่ให้ความสำคัญกับสิทธิเสรีภาพ และการเข้าไปมีส่วนร่วมในทางการเมืองของประชาชน ซึ่งแม้ว่าประชาธิปไตยจะไม่ใช้ระบอบการปกครองที่ดีที่สุด แต่ส่วนใหญ่เกือบทุกประเทศให้การยอมรับว่า เป็นระบอบการปกครองที่มีความเป็นสากลและชอบธรรมที่สุด จึงทำให้ประเทศต่าง ๆ ต้องการให้ประเทศของตนปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย มีหลายประเทศที่เปลี่ยนผ่านสู่ระบอบประชาธิปไตยและประสบความสำเร็จมีประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ ในขณะที่อีกหลายประเทศกำลังอยู่ในกระบวนการพัฒนาระบอบประชาธิปไตย และมีบางประเทศที่ประสบปัญหาประชาธิปไตยกลับอยู่ในสภาวะถดถอย (Diamond, 2014) สำหรับแนวคิดเรื่องการพัฒนาประชาธิปไตย (Democratization) เป็นแนวคิดที่ถูกนำมาใช้อย่างกว้างขวางในช่วงหลังปี ค.ศ. 1990 โดยได้รับอิทธิพลมาจากการเขียนของ Huntington (1991)

กระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยนั้นไม่ได้เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเองโดยอัตโนมัติ แต่มีลักษณะเป็นกระบวนการที่ต้องใช้เวลายาวนาน กระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยในศตวรรษที่ 21

หลายประเทศได้ก้าวเข้าสู่ยุคของประชาธิปไตย (Democratic Age) โดยเข้าสู่กระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยและใช้ระบอบประชาธิปไตยในการปกครองประเทศ (Kapstein & Converse, 2008) ประชาธิปไตยในช่วงศตวรรษที่ 21 ได้สร้างรูปแบบสังคมการเมือง ซึ่งแตกต่างจากในอดีตหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ความสำคัญกับการเคารพสิทธิเสรีภาพและการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยมีกลไกหลายประการที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อรองรับกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตย ซึ่งจากการศึกษายังพบว่าบางประเทศที่เกิดสภาวะประชาธิปไตยถดถอย (Democracy in Retreat) โดยเห็นได้จากการที่หลักการและรูปแบบของประชาธิปไตยในประเทศเหล่านั้นกำลังถูกเปลี่ยนแปลง บิดเบือนให้แตกต่างไปจากเดิม เพื่อนำมาสร้างประโยชน์ให้กับบุคคลบางกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มชนชั้นนำหรือกลุ่มผู้มีอำนาจทางการเมือง โดยประเทศที่ประสบกับปัญหาในกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยส่วนใหญ่เป็นประเทศที่กำลังพัฒนาหรือเป็นประเทศที่เริ่มนำระบอบประชาธิปไตยมาใช้ในการปกครอง อย่างไรก็ตามการศึกษาดังกล่าวพบว่าปัญหาร่วมกันของประเทศที่พัฒนาแล้วและประเทศกำลังพัฒนา คือการที่ระบอบประชาธิปไตยยังไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในการศึกษากระบวนการพัฒนาและความถดถอยของประชาธิปไตยในไทย เกาหลีใต้ และเมียนมา ผู้วิจัยเลือกใช้การศึกษาในเชิงเปรียบเทียบ (Comparative Studies) ในการทำความเข้าใจปรากฏการณ์กระบวนการพัฒนาและความถดถอยของประชาธิปไตย โดยพิจารณาเปรียบเทียบระหว่างประเทศไทย ประเทศเกาหลีใต้ และประเทศเมียนมา ว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร มีปัจจัยอะไรบ้างที่ทำให้เกิดความแตกต่าง ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อมุ่งไปสู่การปฏิรูปประชาธิปไตย อีกทั้งยังเป็นการค้นหาแนวทางในการรับมือกับปัญหาหรืออุปสรรคในประเทศที่เคยผ่านเหตุการณ์การเปลี่ยนผ่านจากระบอบอำนาจนิยมไปสู่ระบอบประชาธิปไตย โดยทั้งสามประเทศเคยมีการปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาอย่างยาวนานและได้เปลี่ยนผ่านไปสู่ระบอบประชาธิปไตย ซึ่งในระยะแรกของกระบวนการเปลี่ยนผ่านนั้น ทั้งสามประเทศอยู่ภายใต้การปกครองของระบอบอำนาจนิยม หรือมีผู้นำทางการเมืองเป็นฝ่ายทหารอยู่หลายปีเช่นเดียวกัน แต่เมื่อระบอบการเมืองเปลี่ยนผ่านไปสู่ระบอบประชาธิปไตยแล้ว เกาหลีใต้ไม่เกิดการรัฐประหารเพื่อเปลี่ยนระบอบการเมืองกลับไปเป็นแบบอำนาจนิยมอีกเลย ในขณะที่กระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยของไทยและเมียนมานั้น มีการทำรัฐประหารอยู่หลายครั้ง จึงทำให้ไทยและเมียนมาประสบกับสภาวะถดถอยของประชาธิปไตย (Domjun, 2017)

บทความวิจัยนี้นำเสนอกระบวนการพัฒนาและความถดถอยของประชาธิปไตยในไทย เกาหลีใต้ และเมียนมา ขยายความถดถอยคือ ศึกษาประเด็นกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตย ในการถอยกลับ, การถอยหลัง, การถอยหลังของประชาธิปไตย ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นว่าจากประชาธิปไตยที่ค่อนข้างสมบูรณ์ของบริบทแต่ละประเทศนั้นกำลังถดถอยอย่างไร โดยใช้วิธีการศึกษาเปรียบเทียบประเทศที่เลือกศึกษานั้นมีคุณสมบัติและระดับของการเป็นประชาธิปไตยแตกต่างกัน ตามเกณฑ์ตัวชี้วัดระดับประชาธิปไตย (Democracy index) โดยประเทศเกาหลีใต้ จัดอยู่ในกลุ่มที่มีระดับการเป็นประชาธิปไตย

ค่อนข้างสูงหรือมั่นคงแล้ว ส่วนประเทศไทยอยู่ในกลุ่มที่มีระดับประชาธิปไตยปานกลางและมีแนวโน้มถดถอย ในขณะที่ประเทศเมียนมาถูกจัดอยู่ในกลุ่มที่มีระดับประชาธิปไตยต่ำ เพื่อใช้เป็นกรณีเปรียบเทียบให้เห็นชัดเจนยิ่งขึ้นว่าเงื่อนไขใดบ้างที่ส่งผลต่อความแตกต่างในความสำเร็จ และความล้มเหลวของกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตย ซึ่งแต่ละประเทศมีประสบการณ์และพัฒนาการที่แตกต่างกัน โดยข้อค้นพบจากการศึกษาสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางการพัฒนาประชาธิปไตยของไทย ให้เป็นประเทศที่มีความเป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ และเป็นฐานองค์ความรู้ในการศึกษาด้านการเปรียบเทียบประชาธิปไตยต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยของไทย เกาหลีใต้ และเมียนมา

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตย

การศึกษากระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยในไทย เกาหลีใต้ และเมียนมา ประเด็นกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยที่มาจากการเปลี่ยนจากระบอบอำนาจนิยมไปสู่ระบอบประชาธิปไตย โดยจากการทบทวนวรรณกรรม พบว่ามีปัจจัยหรือสภาพแวดล้อมที่มีอิทธิพลทำให้ระบอบอำนาจนิยมต้องเปลี่ยนแปลงไปสู่ระบอบประชาธิปไตย ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวผู้ต้องการเปลี่ยนแปลงย่อมตัดสินใจแล้วว่าระบอบอำนาจนิมนั้นไม่สามารถตอบสนองความต้องการ หรือทำให้สภาพชีวิตความเป็นอยู่ของพลเมืองดีขึ้น ส่วนกลุ่มชนชั้นนำในระบอบเดิมอาจจะยินยอมหรือไม่ยินยอม ส่วนจะเป็นทางเลือกไหนก็ขึ้นอยู่กับทรัพยากรและความสนับสนุนที่มี โดยถ้าหากฝ่ายที่ต้องการเปลี่ยนแปลงมีพลังมากกว่าก็ย่อมหมายถึงการสิ้นสุดอำนาจของผู้นำและระบอบเดิม สำหรับปัจจัยที่เป็นแรงขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยนั้น สามารถจำแนกได้เป็นปัจจัยด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม กล่าวคือ 1) ปัจจัยด้านการเมือง โดย Rustow (1970) ได้อธิบายถึงเงื่อนไขในกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยนั้น มีข้อกำหนดสำคัญ 3 ประการ คือ ความเป็นเอกภาพของรัฐ, การแก้ไขปัญหาคความขัดแย้ง และการนำหลักการของระบอบประชาธิปไตยมาใช้ โดยทั้งกลุ่มชนชั้นนำและพลเมืองต้องถือปฏิบัติตามหลักการดังกล่าว ขณะที่ Diamond (1994) กล่าวว่า ประชาสังคม (Civil society) ถือเป็นอีกตัวแปรหนึ่งที่ช่วยให้ประชาธิปไตยมีความเข้มแข็ง เนื่องจากกลุ่มต่าง ๆ ที่เป็นประชาสังคมเกิดขึ้นด้วยความสมัครใจ มีความเป็นอิสระจากรัฐ และผูกพันกันโดยระเบียบและกฎเกณฑ์ที่เห็นพ้องร่วมกัน 2) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ Lipset (2003) ให้ข้อสังเกตว่าถ้าประเทศใดมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีประชาธิปไตยในประเทศนั้นจะยั่งยืน 3) ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม Huntington (1984) ได้อธิบายว่าโครงสร้างทางสังคมอันเป็นเงื่อนไขให้ประชาธิปไตยพัฒนานั้น ต้องประกอบด้วยกลุ่มที่มี

โครงสร้างแตกต่างและมีความเป็นอิสระ ซึ่งกลุ่มเหล่านี้จะช่วยตัดทอนหรือจำกัดอำนาจของรัฐ อีกทั้งยังมีปัจจัยอีกบางประการที่ไม่สามารถจัดเข้ากลุ่มปัจจัยใด ๆ ได้แก่ กระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) ที่อิทธิพลของข้อมูลข่าวสารที่มาจากภายนอกประเทศ ส่งผลให้ระบอบการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมต้องปรับตัวตาม

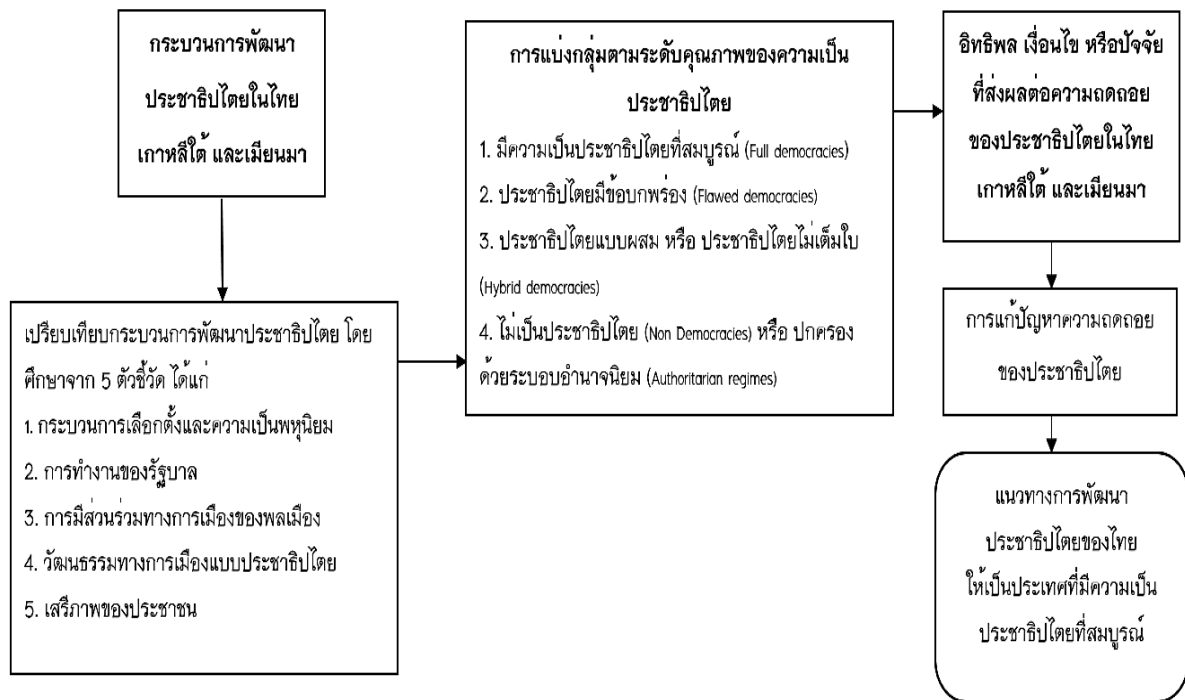
แนวคิดเกี่ยวกับความถดถอยของประชาธิปไตย

ความถดถอยของประชาธิปไตย (Democracy in Retreat) เป็นการเปลี่ยนจากระบอบที่เป็นประชาธิปไตยในระดับใดระดับหนึ่ง ไปเป็นประชาธิปไตยที่น้อยลงหรือไม่เป็นประชาธิปไตยเลย ความถดถอยของประชาธิปไตยจึงเป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดผลกระทบเชิงลบต่อทั้งประเทศที่ประชาธิปไตยมั่นคง และประเทศที่กำลังอยู่ในช่วงเปลี่ยนผ่าน ซึ่งกระบวนการดังกล่าวอาจเกิดขึ้นอย่างค่อยเป็นค่อยไปหรือเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลัน และผลลัพธ์ของความถดถอยของประชาธิปไตย มีความเป็นไปได้ 2 รูปแบบ ได้แก่ การล่มสลายของระบอบประชาธิปไตย และการสูญเสียคุณภาพประชาธิปไตย โดยจากการทบทวนวรรณกรรม สามารถสรุปลักษณะความถดถอยของประชาธิปไตยที่มาจากตัวแสดงทางการเมือง (Political Actor) ได้แก่ 1) บทบาทของผู้นำทางการเมือง (Role of Leadership) 2) วัฒนธรรมการเมือง (Political Culture) 3) สถาบันทางการเมือง (Political Institution) 4) กองทัพ (Military) 5) การพัฒนาเศรษฐกิจสังคม 6) การไม่เคารพเสียงส่วนน้อย (Minority) และ 7) ลักษณะที่ส่งเสริมให้เกิดคณาธิปไตย (Oligarchy)

สรุปผลการทบทวนวรรณกรรม กระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยในไทย เกาหลีใต้ และเมียนมา ประเด็นกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตย ประกอบไปด้วย แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตย และแนวคิดเกี่ยวกับความถดถอยของประชาธิปไตย มาใช้เป็นกรอบแนวคิดการวิจัยเพื่อเปรียบเทียบกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยของไทย เกาหลีใต้ และเมียนมา

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยนี้ครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวคิด/ทฤษฎี Economist Intelligence Unit (Kekic, 2007), and Diamond, Linz, & Lipset (1989) โดยมีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวความคิด

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยวิธีการศึกษาเปรียบเทียบ (Comparative Studies) แบบการเปรียบเทียบประเทศจำนวนไม่มาก โดยประเทศที่เลือกศึกษานั้นมีคุณสมบัติและระดับของความเป็นประชาธิปไตยตามเกณฑ์ตัวชี้วัดระดับประชาธิปไตย (Democracy index) ที่แตกต่างกัน โดยเป็นการศึกษาจากเอกสารเป็นหลัก ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เป็นผลงานทางวิชาการ โดยการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ และข้อมูลจากสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งผู้วิจัยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยข้อมูลปฐมภูมิ ประกอบด้วย ข้อมูลสถิติ เอกสาร บันทึกรายราชการ สื่อสิ่งพิมพ์สาธารณะ ข้อความจากหนังสือ และบทความที่เป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการพัฒนาและความถดถอยของประชาธิปไตยในไทย เกาหลีใต้ และเมียนมา และข้อมูลทุติยภูมิประกอบด้วย บทวิเคราะห์และบทวิจารณ์ในหนังสือ บทความ สื่อสิ่งพิมพ์สาธารณะ ผลการศึกษาของนักวิชาการ งานวิจัย และวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการพัฒนาและความถดถอยของประชาธิปไตยในไทย เกาหลีใต้ และเมียนมา เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้เชี่ยวชาญ และนักวิชาการที่ศึกษาด้านประชาธิปไตยในไทย เกาหลีใต้ และเมียนมา จำนวน 20 คน โดยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยผู้วิจัยทำการกำหนดแนวคำถามในการสัมภาษณ์ และกำหนดประเด็นให้ครอบคลุมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยมีการเรียงลำดับคำถาม ด้านเนื้อหาของคำถามเป็นลักษณะของคำถามปลายเปิดเพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ สามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่ โดย แบ่งคำถามออกเป็นประเด็นต่าง ๆ ดังนี้ 1) ความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตย 2) ความคิดเห็นเกี่ยวกับ

ความถดถอยของประชาธิปไตย และดำเนินการสัมภาษณ์ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาจากการสัมภาษณ์ ร่วมกับการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมมาวิเคราะห์ประกอบกับข้อมูลจากการทบทวนวรรณกรรม การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิจัยเอกสาร วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลแล้วนำมาเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

การเปรียบเทียบกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยของไทย เกาหลีใต้ และเมียนมา ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยของไทยนั้น เริ่มต้นขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมในปี พ.ศ. 2475 ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาสู่ระบอบประชาธิปไตย กระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยของไทยกลับสู่สภาวะถดถอย จากการปกครองโดยระบอบอำนาจนิยมทหาร จนกระทั่งถึงเหตุการณ์เรียกร้องประชาธิปไตยครั้งสำคัญ ในวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ได้เกิดการชุมนุมของประชาชนเรียกร้องให้มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย และเรียกร้องให้มีรัฐธรรมนูญที่เป็นประชาธิปไตยจากรัฐบาลทหารที่ปกครองประเทศต่อเนื่องอย่างยาวนาน ความพยายามในการพัฒนาประชาธิปไตยของไทย ยังคงมีตลอดระยะเวลา 88 ปีที่ผ่านมา แต่ต้องประสบกับความล้มเหลวโดยตลอด ตั้งแต่เหตุการณ์เรียกร้องประชาธิปไตยในวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516, เหตุการณ์พฤษภาทมิฬ (17 – 20 พฤษภาคม พ.ศ. 2535), การก่อรัฐประหารยึดอำนาจและฉีกรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน วันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 ซึ่งทำให้กระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยของไทยกลับสู่สภาวะถดถอยอีกครั้ง โดยหลังจากการยึดอำนาจได้มีการจัดตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญขึ้นเพื่อร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ขึ้นเป็นการเฉพาะ และได้้นำร่างรัฐธรรมนูญนั้นไปออกเสียงประชามติโดยประชาชน ซึ่งเป็นครั้งแรกของระบอบการเมืองไทยที่ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมโดยตรง ในการให้ความเห็นชอบรัฐธรรมนูญ กระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยของไทยจึงเกิดขึ้นอีกครั้งภายใต้กลไกของรัฐธรรมนูญปี พ.ศ. 2550 จนกระทั่งถึงรัฐบาลของนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร โดยกลุ่มที่ใช้ชื่อว่า คณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กปปส.) ซึ่งผลของการชุมนุมนี้คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ซึ่งนำโดยพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ผู้บัญชาการทหารบกในขณะนั้น ได้ใช้เป็นเหตุผลในการก่อรัฐประหาร และยกเลิกรัฐธรรมนูญ วันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 ซึ่งเป็นการทำรัฐประหาร ครั้งที่ 19 นับตั้งแต่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ทำให้กระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยของไทยต้องหยุดชะงัก และกลับสู่สภาวะถดถอยอีกครั้งหนึ่ง จนถึงในปัจจุบัน (ปี 2564) การเมืองไทยยังคงอยู่ภายใต้การปกครองของผู้นำที่มาจากกองทัพ ส่งผลให้เกิดการชุมนุมเรียกร้องจากกลุ่มนักเรียน นิสิต นักศึกษา และประชาชนให้มีการปฏิรูปรัฐธรรมนูญให้มีความเป็นประชาธิปไตย รวมถึงเรียกร้องให้รัฐบาลยุบสภาและจัดให้มีการเลือกตั้งใหม่ ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่ากระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยของไทยตลอดที่ผ่านมา ยังไม่มีความมั่นคง (Sawasdee, 2018)

ด้านกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยของเกาหลีใต้ นั้น ได้เข้าสู่กระบวนการเปลี่ยนผ่านสู่ประชาธิปไตย โดยมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับแรกเป็นกฎหมายสูงสุด เมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม ค.ศ. 1948 กระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยของเกาหลีใต้ในระยะแรก ยังไม่มีความเป็นประชาธิปไตยที่แท้จริง เนื่องจากอำนาจทางการเมืองถูกผูกขาดอยู่ที่กลุ่มชนชั้นนำหรือฝ่ายทหาร ซึ่งผู้นำประเทศไม่ว่าจะมาจากฝ่ายทหารหรือพลเรือนต่างพยายามรักษาอำนาจของตนไว้ให้นานที่สุด ดังเช่น ในช่วงที่ประธานาธิบดี ปัก จอง ฮี (Park Chung-hee) ดำรงตำแหน่งในปี ค.ศ. 1961–1979 เป็นช่วงที่กระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยของเกาหลีใต้กลับคืนสู่ภาวะถดถอย เนื่องจากประธานาธิบดี ปัก จอง ฮี ปกครองประเทศแบบอำนาจนิยม โดยมีการแก้ไขรัฐธรรมนูญเพื่อให้ตนเองอยู่ในตำแหน่งสูงสุด โดยไม่จำกัดวาระ จำกัดสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของประชาชน มีการใช้อำนาจทางการเมืองในการกำจัดการแข่งขันทางการเมือง และแสวงหาผลประโยชน์ให้ตนเองและพวกพ้อง แต่ในช่วงการดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีของปัก จอง ฮี นับเป็นช่วงที่เกาหลีใต้มีการพัฒนาประเทศโดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจอุตสาหกรรม และเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว อีกประการหนึ่งที่มีผลต่อกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยในเกาหลีใต้เป็นอย่างมากคือการเปลี่ยนแปลงด้านสังคม เนื่องจากเกิดการขยายตัวของกลุ่มชนชั้นกลางจนทำให้เกิดกระแสการเรียกร้องให้มีการแก้ไขปัญหาคอร์รัปชัน และการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของภาคประชาชน ภายหลังจากการดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีอย่างยาวนานของ ปัก จอง ฮี กระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยของเกาหลีใต้ ยังไม่มีความเป็นประชาธิปไตยที่แท้จริง เนื่องจากฝ่ายทหารซึ่งนำโดยนายพลชอน ดู ฮวาน (Chun Doo-hwan) ได้เข้ากุมอำนาจทางการเมืองต่อ จนนำไปสู่การประท้วงต่อต้านจากประชาชน ในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1987 โดยกลุ่มผู้ชุมนุมเรียกร้องให้ ชอน ดู ฮวาน ปฏิรูปการเมือง ผลของการชุมนุมดังกล่าวทำให้มีการปฏิรูปรัฐธรรมนูญ ซึ่งถือได้ว่าเป็นกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยที่สำคัญของเกาหลีใต้ ดังนั้น การปฏิรูปรัฐธรรมนูญให้เป็นประชาธิปไตยในปี ค.ศ. 1987 จึงถือได้ว่าเป็นกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตย ที่ได้วางรากฐานระบอบประชาธิปไตยที่มั่นคง และมีเสถียรภาพให้เกาหลีใต้มาจนถึงปัจจุบัน เห็นได้ชัดเจนโดยกองทัพยุติบทบาทและการแทรกแซงทางการเมือง มีการตรวจสอบนักการเมืองที่แสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ และผู้กระทำความผิดต้องได้รับการลงโทษ ไม่เว้นแม้แต่ผู้ดำรงตำแหน่งประธานาธิบดี ดังที่อดีตรองประธานาธิบดีชอนดู ฮวาน และอดีตรองประธานาธิบดีโน แท ฮู (Roh Tae-woo) ถูกศาลลงโทษให้จำคุกจากกรณีการทุจริตคอร์รัปชัน (Inthasi , 2013)

ด้านกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยของเมียนมา นั้นเริ่มขึ้นเมื่อได้รับเอกราชในวันที่ 4 มกราคม ค.ศ. 1948 โดยได้นำการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภามาใช้ในการปกครองประเทศ มีรัฐบาลที่มาจากพรรค AFPFL หรือ The Anti Fascist People's Freedom League ภายใต้การนำของนายอู นู (U Nu) เป็นนายกรัฐมนตรี (Udomkitmongkol, 2004) อย่างไรก็ตาม การปกครองในระบอบประชาธิปไตยของเมียนมา ตั้งแต่ได้รับเอกราชเป็นต้นมายังไม่มีความเป็นประชาธิปไตยที่แท้จริง และได้เปลี่ยนแปลงสู่ระบอบอำนาจนิยม โดยอำนาจสูงสุดกลับมามีอยู่ที่กองทัพและผูกขาดอำนาจการ

ปกครองประเทศติดต่อกันหลายปีต่อมา แม้ว่าจะมีความพยายามจากประชาชนในการเรียกร้องให้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองอยู่หลายครั้ง ประกอบกับการสนับสนุนของหลายประเทศที่ต้องการให้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ซึ่งในหลายครั้งที่มีการเรียกร้องให้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองกลับกลายเป็นสาเหตุให้เกิดความไม่สงบขึ้นภายในประเทศและมักจบลงด้วยการใช้กำลังอำนาจของกลุ่มผู้มีอำนาจทางการเมืองในการปราบปรามเสมอ การเริ่มต้นกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยในเมียนมา เกิดขึ้นจากการเรียกร้องการเปลี่ยนแปลงการปกครองของประชาชนต่อรัฐบาลเพื่อให้จัดตั้งรัฐบาลประชาชนเป็นผลสำเร็จ ภายหลังเหตุการณ์นองเลือดของประชาชนที่เรียกร้องให้มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม ค.ศ. 1988 ซึ่งเรียกปรากฏการณ์นี้ว่า “เหตุการณ์ 8888” (8888 Uprising) (Udomkitmongkol, 2004) ต่อมากระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยในเมียนมา เริ่มต้นอีกครั้งเมื่อมีการร่างรัฐธรรมนูญและลงประชามติ ในปี ค.ศ. 2008 รวมถึงการจัดให้มีการเลือกตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 2010 แต่กระบวนการดังกล่าวได้รับการพิจารณาจากหลายฝ่ายว่าไม่ได้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่เป็นรูปธรรมในการเมืองเมียนมา เนื่องจากกระบวนการร่างรัฐธรรมนูญและการเลือกตั้งนั้น เกิดขึ้นภายใต้การครอบงำของกองทัพ (Tantrakoonsab, 2018) แต่หลังการเลือกตั้งปี ค.ศ. 2010 ส่งผลให้เกิดการปฏิรูปการเมือง โดยมีการจัดทำกฎหมายใหม่ที่ให้สิทธิเสรีภาพแก่ประชาชน ให้เสรีภาพสื่อมวลชน เปิดพื้นที่ทางการเมืองให้กับพรรคฝ่ายค้าน พยายามสร้างเอกภาพของชาติภายใต้กระบวนการสันติภาพ ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นการสะท้อนปัญหาในกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยของเมียนมา และได้รับการปฏิรูปแก้ไขเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยให้มีคุณภาพ (Luechai, 2016)

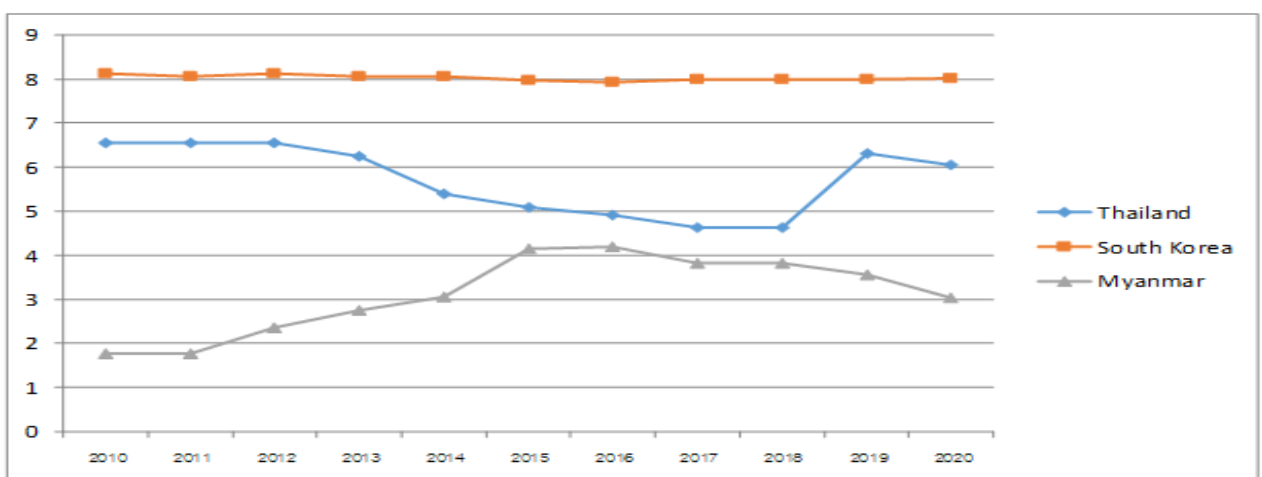
สำหรับกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยของเมียนมา ในช่วงปัจจุบันได้เกิดเหตุการณ์สำคัญที่ทำให้กระบวนการพัฒนาประชาธิปไตย ต้องกลับสู่สภาวะถดถอยอีกครั้ง คือ เหตุการณ์รัฐประหารในวันที่ 1 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2021 จากกองทัพซึ่งนำโดยพลเอกอาวุโส มิน อ่อง หล่าย (Min Aung Hlaing) และเกิดการประท้วงจากประชาชนแผ่ขยายเป็นวงกว้าง

ตารางที่ 1 กระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยของไทย เกาหลีใต้ และเมียนมา

กระบวนการพัฒนา	ประเด็นการเปรียบเทียบ
ประเทศไทย	กระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยของไทยนั้น เริ่มต้นขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมในปี พ.ศ. 2475 และเกิดการเปลี่ยนแปลงหลายครั้ง กระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยของไทยต้องหยุดชะงัก และกลับสู่สภาวะถดถอยอีกครั้งหนึ่ง จนถึงในปัจจุบัน (ปี 2564) การเมืองไทยยังคงอยู่ภายใต้การปกครองของผู้นำที่มาจากกองทัพ ส่งผลให้เกิดการชุมนุมเรียกร้องจากกลุ่มนักเรียน นิสิต นักศึกษา และประชาชนให้มีการปฏิรูปรัฐธรรมนูญให้มีความเป็นประชาธิปไตย รวมถึงเรียกร้องให้รัฐบาลยุบสภาและจัดให้มีการเลือกตั้งใหม่ กระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยของไทยตลอดที่ผ่านมา ยังไม่มีความมั่นคง

กระบวนการพัฒนา	ประเด็นการเปรียบเทียบ
ประเทศเกาหลีใต้	ถูกจัดอยู่ในกลุ่มประเทศที่มีความเป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ (Full democracies) เป็นส่วนใหญ่ แม้ว่าจะมีเพียง 2 ปี ที่ถูกจัดอยู่ในกลุ่มประชาธิปไตยที่มีข้อบกพร่อง (Flawed democracies) เนื่องจากปัญหาด้านการเมืองภายในประเทศ แต่เกาหลีใต้ก็สามารถกลับคืนสู่กลุ่มประเทศที่มีความเป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ (Full democracies)
ประเทศเมียนมา	การปกครองในระบอบประชาธิปไตยของเมียนมาตั้งแต่ได้รับเอกราชเป็นต้นมายังไม่มีความเป็นประชาธิปไตยที่แท้จริง และได้เปลี่ยนแปลงสู่ระบอบอำนาจนิยม โดยอำนาจสูงสุดกลับมาอยู่ที่กองทัพ และผูกขาดอำนาจการปกครองประเทศติดต่อกันหลายปี สำหรับกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยของเมียนมาในช่วงปัจจุบันได้เกิดเหตุการณ์สำคัญที่ทำให้กระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยต้องกลับสู่สภาวะถดถอยอีกครั้ง คือ เหตุการณ์รัฐประหารในวันที่ 1 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2021 จากกองทัพซึ่งนำโดยพลเอกอาวุโส มิน อ่อง หล่าย

จากที่กล่าวมาข้างต้น พบว่ากระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยของไทย เกาหลีใต้ และเมียนมา มีความแตกต่างกันอย่างมาก ซึ่งผู้วิจัยใช้การเปรียบเทียบจากดัชนีชี้วัดระดับความเป็นประชาธิปไตย อ้างอิงจาก Economist Intelligence Unit (Kekic, 2007) โดยศึกษาจาก 5 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1. กระบวนการเลือกตั้งและความเป็นพหุนิยม (Electoral process and pluralism) 2. การทำงานของรัฐบาล (Functioning of government) 3. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของพลเมือง (Political participation) 4. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย (Political culture) และ 5. เสรีภาพของประชาชน (Civil liberty) โดยคะแนนเต็มของแต่ละตัวชี้วัดและคะแนนรวม ซึ่งเกิดจากผลรวมของแต่ละตัวชี้วัด นำมาหารเฉลี่ย มีค่าคะแนนเต็ม 10 คะแนน ดังข้อมูลดัชนีชี้วัดระดับความเป็นประชาธิปไตยของ Economist Intelligence Unit แสดงผลดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แสดงการเปรียบเทียบระดับความเป็นประชาธิปไตยของไทย เกาหลีใต้ และเมียนมา

ปี ค.ศ. 2010 – 2020 (พ.ศ. 2553 – 2563)

ที่มา The Economist (2020)

จากภาพแสดงให้เห็นว่า ประเทศไทยถูกจัดอยู่ในกลุ่มประเทศที่เป็นประชาธิปไตยแบบผสม หรือประชาธิปไตยไม่เต็มใบ แม้ว่าในบางปีจะถูกจัดอยู่ในกลุ่มประชาธิปไตยที่มีข้อบกพร่องบ้าง แต่นับได้ว่าในช่วงสิบปีที่ผ่านมาประเทศไทยของไทยกลับคืนสู่สภาวะถดถอยหรือประชาธิปไตยย้อนกลับ ส่วนประเทศเมียนม่านั้นกล่าวได้ว่ายังคงอยู่ในกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตย แต่ประสบปัญหาการเมืองในประเทศจึงทำให้ยังไม่สามารถเข้าสู่ประชาธิปไตยที่แท้จริงได้

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัย พบว่าเกาหลีใต้ที่อยู่ในระดับความเป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ เนื่องจากพบปัจจัยที่สนับสนุนกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตย ได้แก่ กลุ่มการเคลื่อนไหวต่าง ๆ หรือภาคประชาสังคม มีบทบาทในการต่อสู้ทางการเมืองมาตั้งแต่สมัยรัฐบาลอานาจินยัม และเมื่อการเมืองของเกาหลีใต้ได้เปลี่ยนผ่านไปสู่ระบอบประชาธิปไตย ประชาสังคมเหล่านี้ก็ยังคงแสดงบทบาทอยู่ ประกอบกับการออกกฎหมายพิเศษเพื่อคุ้มครองสิทธิของพลเมืองที่ออกมาเรียกร้องประชาธิปไตย และการนำผู้กระทำความผิดที่สั่งปราบปรามการชุมนุมมาลงโทษ เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดการกระทำในลักษณะดังกล่าวเกิดขึ้นอีก ซึ่งได้กลายเป็นหลักในการปกครองโดยกฎหมายและวัฒนธรรมการเมืองของเกาหลีใต้ ที่ผู้กระทำผิดต้องได้รับการลงโทษ ซึ่งหลักการนี้ได้ถือปฏิบัติกันอย่างเคร่งครัดในเวลาต่อมา ประกอบกับการปฏิรูปการเมืองโดยเน้นการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพลเมือง ซึ่งสามารถตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลได้โดยตลอด และมีการจัดบทบาทที่เหมาะสมให้กองทัพโดยอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐบาลพลเรือน

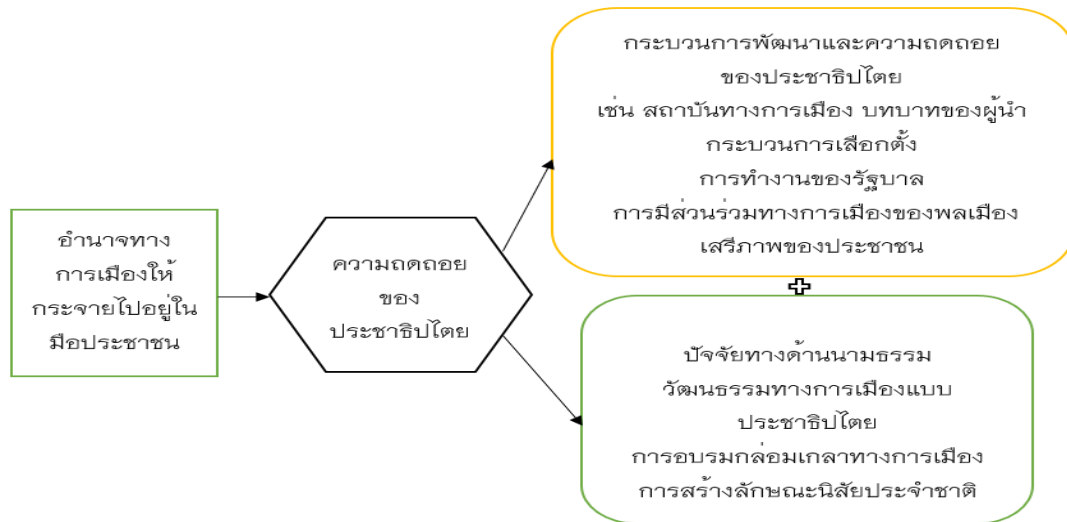
การพัฒนาประชาธิปไตยของไทยในด้านระดับความเป็นประชาธิปไตย จัดอยู่ในกลุ่มประเทศที่มีประชาธิปไตยแบบผสม หรือประชาธิปไตยไม่เต็มใบ และมีแนวโน้มถดถอย เนื่องจากพบปัจจัยที่ส่งผลต่อความถดถอยของประชาธิปไตย โดยมีการแก้ไขรัฐธรรมนูญหลายครั้งที่ส่งผลต่อระบบการเลือกตั้ง และการกำหนดการขึ้นดำรงตำแหน่งของนายกรัฐมนตรี โดยรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน ที่เน้นการปฏิรูปทางการเมือง และถือได้ว่าเป็นรัฐธรรมนูญที่ส่งเสริมต่อกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยมากที่สุด ระบบการเมืองไทยในช่วงปัจจุบันแม้ว่าจะมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 แต่หากพิจารณารัฐธรรมนูญฉบับนี้จะพบปัญหาที่สำคัญต่อกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตย ใน 2 ประการ กล่าวคือ ประการแรก รัฐธรรมนูญฉบับนี้ไม่นำไปสู่การสร้างความเห็นชอบร่วมกันในกติกาทางการเมือง เนื่องจากเป็นการร่างขึ้นภายใต้อิทธิพลของคณะรัฐประหาร ประการที่ 2 องค์การที่เข้ามามีหน้าที่ในการร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ล้วนแล้วแต่มาจากการแต่งตั้งและไม่ได้เปิดโอกาสให้พลเมืองได้เข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นอุปสรรคในกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยของไทย

ประเทศเมียนมา ถูกจัดอยู่ในกลุ่มประเทศที่ไม่เป็นประชาธิปไตย และกำลังอยู่ในสภาวะถดถอยกลับไปสู่ระบอบอำนาจนิยม จากเหตุการณ์รัฐประหาร เมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2564 ทั้งนี้จาก

ผลการวิจัย พบว่า จุดเริ่มต้นของกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยในเมียนมา เกิดขึ้นจากเหตุการณ์การลุกฮือของประชาชน ในปี ค.ศ. 1988 และจากการล่มสลายของระบอบสังคมนิยมเมียนมา แต่การล่มสลายของระบอบสังคมนิยมในครั้งนั้น เป็นการเปลี่ยนผู้นำทางการเมืองของกองทัพเมียนมาเท่านั้น สังคมการเมืองเมียนมายังไม่ได้มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยตามที่ประชาชนเรียกร้อง จึงนับได้ว่ากระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยในเมียนมา ต้องใช้เวลายาวนาน แต่ในที่สุดก็ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบอำนาจนิยมสู่ระบอบประชาธิปไตย ตามความต้องการของประชาชนในที่สุด จนกระทั่งกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยต้องกลับสู่สภาวะถดถอยอีกครั้งในช่วงปัจจุบันจากเหตุการณ์รัฐประหาร กรณีประเทศไทย กระบวนการพัฒนาเป็นประชาธิปไตยของประเทศไทย ได้เกิดขึ้นและมีการพัฒนาที่ยาวนานกว่าประเทศเมียนมา ปัญหาและอุปสรรคที่ขัดขวาง การพัฒนาความเป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์นั้นมีเหตุปัจจัยที่แตกต่างจากประเทศเมียนมา (Luechai, 2016) สำหรับประเทศไทย การปฏิรูปประเทศเพื่อพัฒนาความเป็นประชาธิปไตย นั้นเพราะนักการเมืองของพรรคการเมืองขาดจริยธรรมทางการเมือง ทุจริตคอร์รัปชัน ทุจริตการเลือกตั้ง ซื่อลืทธิขายเสียง ไม่ยึดหลักนิติธรรมในการบริหารบ้านเมือง

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

กระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยที่จะนำไปสู่ความเป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์และมีพลวัตอย่างต่อเนื่องนั้น ต้องเป็นการเปลี่ยนการถือครองอำนาจทางการเมืองให้กระจายไปอยู่ในมือประชาชนให้มากที่สุด และเมื่อเกิดกระบวนการเปลี่ยนผ่านแล้ว จะถือว่ากระบวนการเปลี่ยนผ่านนั้นสำเร็จก็ต่อเมื่อไม่เกิดความถดถอยของประชาธิปไตย และย้อนกลับไปสู่การปกครองด้วยระบอบอำนาจนิยม จากผลการวิจัย ยังพบอีกว่ากระบวนการพัฒนาและความถดถอยของประชาธิปไตยเป็นกระบวนการที่ซับซ้อน ซึ่งเมื่อเกิดขึ้นในสังคมใดสังคมหนึ่งแล้วมักเกิดขึ้นจากหลายปัจจัย ในบางประเทศนั้นจะเกิดขึ้นจากปัจจัยทางด้านรูปธรรม เช่น สถาบันทางการเมือง บทบาทของผู้นำ กระบวนการเลือกตั้ง การทำงานของรัฐบาล การมีส่วนร่วมทางการเมืองของพลเมือง เสรีภาพของประชาชน เป็นต้น ประกอบกับปัจจัยทางด้านนามธรรม เช่น วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย การอบรมกล่อมเกลากิจการการเมือง การสร้างลักษณะนิสัยประจำชาติ เป็นต้น ซึ่งนอกจากปัจจัยทั้งสองประเภทแล้ว ในปัจจุบันยังมีปัจจัยทางด้านสภาพแวดล้อม ได้แก่ โลกาภิวัตน์ การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคมการเมือง รวมถึงความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่ได้เข้ามามีบทบาทต่อกระบวนการพัฒนา หรือความถดถอยของประชาธิปไตยไม่น้อยไปกว่าปัจจัยทางด้านรูปธรรม และปัจจัยทางด้านนามธรรม

ภาพที่ 3 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

สรุป

กระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยของไทย สรุปได้ว่าด้านระดับความเป็นประชาธิปไตยสามารถจัดอยู่ในกลุ่มประเทศที่มีประชาธิปไตยแบบผสม หรือประชาธิปไตยไม่เต็มใบ และมีแนวโน้มถดถอย กระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยของไทย ยังไม่มีเสถียรภาพและความมั่นคง เนื่องจากมีปัจจัยที่ส่งผลต่อความถดถอยของประชาธิปไตย กระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยของเกาหลีใต้ สรุปได้ว่าถูกจัดอยู่ในกลุ่มประเทศที่มีความเป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ เนื่องจากพลเมืองในประเทศยอมรับร่วมกันว่าประชาธิปไตยเป็นกติกาทางการเมืองเดียวที่ทุกคนยอมรับ และโอกาสที่จะเลือกใช้กติกานอกวิถีทางประชาธิปไตยเป็นไปได้น้อยมากหรือแทบไม่มีโอกาสเกิดขึ้น ประกอบกับมีปัจจัยที่สนับสนุนกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตย และกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยของเมียนมา สรุปได้ว่าถูกจัดอยู่ในกลุ่มประเทศที่ไม่เป็นประชาธิปไตย และกำลังอยู่ในสภาวะถดถอยกลับไปสู่ระบอบอำนาจนิยมจากเหตุการณ์รัฐประหาร เมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2564 เนื่องจากพบปัจจัยที่ส่งผลต่อความถดถอยของประชาธิปไตย ได้แก่ การแทรกแซงการเมืองของกองทัพ และปัญหาความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ข้อเสนอแนะต่อกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยของไทย ให้เป็นประเทศที่มีความเป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ ควรวางรากฐานของประชาธิปไตย โดยพัฒนาจากกระบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติในระดับครอบครัว ระดับชุมชน เพื่อที่กระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยที่แท้จริงจะได้เกิดขึ้นในสังคม ประกอบกับการปฏิรูปสถาบันการเมืองโดยเน้นการมีส่วนร่วมของพลเมือง และมีการถ่วงดุล

อำนาจซึ่งกันและกัน พร้อมทั้งสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นในสังคมไทย กองทัพควรมีการพัฒนาความเป็นระบบราชการและปรับบทบาทให้เป็นทหารอาชีพมากขึ้น โดยมีบทบาทที่สำคัญในการป้องกันประเทศและไม่เข้ามาแทรกแซงการเมือง

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบในรูปแบบอื่น ๆ เช่น การศึกษาเปรียบเทียบในภูมิภาค ซึ่งเป็นการศึกษาในกลุ่มประเทศที่มีอาณาเขตติดต่อกัน หรืออยู่ในกลุ่มประเทศเดียวกัน เช่น กลุ่มอาเซียน โดยนำประเด็นที่สนใจไปทำการศึกษากระบวนการพัฒนาและความถดถอยของประชาธิปไตย หรือทำให้เห็นลักษณะบางอย่างที่แตกต่างกัน จนทำให้สามารถแยกแยะความไม่เข้าพวก และพบปัจจัยอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อความถดถอยของประชาธิปไตยได้

References

- Domjun. J. (2017). *Transition without consolidation: The failure of democratization in Thailand* [Doctoral dissertation, Chulalongkorn University].
- Diamond, L. (1994). Rethinking civil society: Toward democratic consolidation. *Journal of Democracy*, 5(3), 4–17.
- Diamond, L. (2014). *The Next Democratic Century*. Current History. https://fsi-live.s3.us-west-1.amazonaws.com/s3fs-public/LD_Current_History_Jan_14.pdf
- Diamond, L., Linz, J.J., & Lipset, S.M. (1989). *Democracy in developing countries*. Lynne Rienner.
- Huntington, S. P. (1984). Will more countries become democratic?. *Political Science Review*, 99(2), 193–218.
- Huntington, S. P. (1991). Democracy's third wave. *Journal of Democracy*, 2(2), 12–34.
- Inthasi. W. (2013). *The dynamics of democracy in South Korea: From authoritarianism to stable democracy*. Chulalongkorn University Press.
- Kapstein, E. B., & Converse, N. (2008). Why democracy fail. *Journal of Democracy*, 19(4), 57–68.
- Kekic, L. (2007). *The Economist Intelligence Unit's index of democracy*. The Economist. https://www.economist.com/media/pdf/democracy_index_2007_v3.pdf
- Luechai, A. (2016). The reformation lead to democracy: A comparative case study between Myanmar and Thailand. *Rajapark Journal*, 11(23), 1–10.
- Lipset, S. M. (2003). *Political man: The social bases of politics*. (R. Dahl, I. Shapiro & J. A. Cheibub Eds.). The MIT Press.
- Rustow, D. (1970). Transitions to democracy: Toward a dynamic model. *Comparative Politics*, 2(3), 337–363.

- Sawasdee, S. N. (2018). Comparative democratic transitions: Derived thoughts on the failures of democratic transition in Thailand, *Journal of Social Science*, 48(2), 7–29.
- Tantrakoonsab N. (2018). *Labor movement and the transition to democracy in Republic of the Union of Myanmar, 1988–2018*[Doctoral dissertation, Chulalongkorn University].
- The Economist. (2020, January 22). *Global democracy has another bad year, But popular protests show potential for democratic renewal*. The Economist. <https://www.economist.com/graphic-detail/2020/01/22/global-democracy-has-another-bad-year>
- Udomkitmongkol. T. (2004). *Democracy Development in the Union of Myanmar: Opportunities and Obstacles*[Master's Thesis, Ramkhamhaeng University].